

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВИ І ПРАВА
імені В.М.КОРЕЦЬКОГО
НАН УКРАЇНИ

Держава і право

ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЮРИДИЧНІ І ПОЛІТИЧНІ НАУКИ

Випуск **54**

Київ 2011

*Затверджено до друку
Вченою радою Інституту держави і права
ім. В.М.Корецького НАН України*

**Збірник затверджено ВАК України як наукове фахове видання,
в якому можуть публікуватися результати дисертаційних досліджень**

Редакційна колегія

Ю.С. Шемшученко, доктор юридичних наук, академік НАН України (голова редколегії);
І.О. Кресіна, доктор політичних наук (головний редактор); **О.М. Костенко**, доктор юридичних наук;
В.І. Акуленко, доктор юридичних наук; **О.Ф. Андрійко**, доктор юридичних наук; **В.Д. Бабкін**, доктор юридичних наук; **О.В. Батанов**, доктор юридичних наук; **В.П. Горбатенко**, доктор політичних наук;
В.Н. Денисов, доктор юридичних наук; **Зайчук О.В.**, доктор юридичних наук; **А.А. Коваленко**, доктор політичних наук; **О.В. Кресін**, кандидат юридичних наук; **П.Ф. Кулинич**, кандидат юридичних наук;
І.М. Кучеренко, доктор юридичних наук; **Л.І. Лойко**, доктор політичних наук; **Н.Р. Малишева**, доктор юридичних наук; **В.П. Нагребельний**, кандидат юридичних наук; **І.Г. Оніщенко**, доктор політичних наук; **Н.М. Оніщенко**, доктор юридичних наук; **М.В. Оніщук**, кандидат юридичних наук;
Н.М. Пархоменко, доктор юридичних наук; **В.І. Семчик**, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України; **В.Ф. Сіренко**, доктор юридичних наук, член-кореспондент НАН України;
О.В. Скрипнюк, доктор юридичних наук; **І.Б. Усенко**, кандидат юридичних наук; **Н.М. Хуторян**, доктор юридичних наук; **Я.М. Шевченко**, доктор юридичних наук; **Л.Є. Шкляр**, доктор політичних наук; **О.І. Ющик**, доктор юридичних наук

Д 36 Держава і право: Збірник наукових праць. Юридичні і політичні науки. Випуск 54. – К.: Ін-т держави і права ім. В.М.Корецького НАН України, 2011. – 720 с.

У збірнику висвітлюються актуальні питання теорії та історії держави і права, державного управління, адміністративного, конституційного, міжнародного, цивільного і підприємницького, аграрного та екологічного права, кримінології, кримінального і кримінально-процесуального права. Значна увага приділяється проблемам сучасної політичної науки.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів і студентів, усіх, хто прагне отримати знання з юридичних і політичних наук.

Адреса редакції

01601, Київ, вул. Трьохсвятительська, 4, к. 211
Інститут держави і права ім. В.М.Корецького НАН України
тел. 279-73-96, факс 278-54-74

ISSN 1563-3349

© Інститут держави і права
ім. В.М.Корецького НАН України, 2011

доступу: <http://www.pravda.com.ua/articles/2010/10/6/5451629/>. 3. Грицаєнко Л. Основні аспекти застосування міжнародних стандартів прокурорської діяльності в Україні // Реформування органів прокуратури України: проблеми і перспективи: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (2 – 3 жовтня 2006 р.) – К.: Академія прокуратури України, 2006 – С.108. 4. Сухонос В.В. Правові та організаційні аспекти розвитку прокуратури України в сучасних умовах: монографія. – Суми: Університетська книга, 2010. – С. 65. 5. Озерський І. Міжнародні стандарти прокурорської діяльності Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.viche.info/journal/1871/>. 6. Грицаєнко Л.Р. Особливості становлення і розвитку прокуратури в країнах Східної Європи (на прикладі Польщі) // Судова апеляція. – 2008. – № 4(13). – С. 22. 7. Прокуратура України: Академічний курс: Підручник / В.В. Сухонос, В.П. Лакизнюк, Л.Р. Грицаєнко, В.М. Руденко; За заг. ред. к. ю. н., доцента В.В. Сухоноса. – Суми: ВТД «Університетська книга», 2005. – С. 388. 8. Закон України «Про прокуратуру» від 5 листопада 1991 року № 1789-ХІІ (зі змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 22 квітня 1993 року №3130-ХІІ, від 26 листопада 1993 року № 3662-ХІІ, від 21 березня 1995 року № 103/95-ВР, від 5 жовтня 1995 року № 358/95-ВР, від 21 грудня 2000 року № 2171-ІІІ, від 12 липня 2001 року № 2663-ІІІ, від 10 січня 2002 року № 2922-ІІІ, від 17 січня 2002 року № 2981-ІІІ, від 15 травня 2003 року № 743-ІV, від 15 травня 2003 року № 762-ІV, від 11 липня 2003 року № 1130-ІV). 9. Бандурка О. Прокуратура: думка про її реорганізацію // Право України. – 1995. – №8 – С.40-43.

М. Є. ДИРДІН
Н. А. ПОТОМСЬКА

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПОВТОРНОСТІ СЛІДЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Проаналізовані психологічні основи повторності слідчої діяльності, їх зміст та значення для якісного розкриття та розслідування злочинів.

Ключові слова: *слідча діяльність, психологія, психологія планування, психологія виконання.*

Проанализированные психологические основы повторности следственной деятельности, их содержание и значение для качественного раскрытия и расследования преступлений.

Ключевые слова: *следственная деятельность, психология, психология планирования, психология выполнения.*

In the articles analysed psychological bases of repeated of investigation activity, their maintenance and value, are for the high-quality opening and investigation of crimes.

Key words: *investigation activity, psychology, planning psychology, psychology of implementation.*

Безпосередня участь будь-якого слідчого в розкритті і розслідуванні злочину залишає «свій відбиток» на кримінальній справі в цілому, а також і на учасниках

© ДИРДІН Максим Євгенович – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України

© ПОТОМСЬКА Наталія Анатоліївна – кандидат юридичних наук, доцент кафедри кримінального права, процесу та криміналістики Національного університету державної податкової служби України

кримінального процесу зокрема. У даній сфері діяльності одним із основоположних буде психологічна готовність слідчого до виконання поставлених завдань і досягнення певної мети. Наявність психологічної готовності у слідчого до виконання поставленої мети у своїй роботі дозволить найякісніше виконати заплановані заходи у зазначений строк і при цьому отримати певні позитивні результати своєї роботи.

Н.І. Клименко зазначає, що наявність психологічної витривалості дозволяє слідчому переносити тривалі психологічні перевантаження, зберігати високий рівень працездатності. Психологічна мобілізація слідчого сприяє утворенню у нього такого внутрішнього стану, який посилює відповідні якості особи, дозволяє найбільш ефективно будувати свою роботу та добиватися поставленої мети¹.

Психологічна сторона особи слідчого визначає всі вихідні позиції в практичній слідчій роботі.

Питання психології слідчого, психології слідчої діяльності почали активно вивчатися з 60-х років ХХ століття. Подібні проблемні питання не втратили своєї актуальності, а тому вивчаються і сьогодні. Очевидно одне, що слідча робота вимагає психологічно підготовлених фахівців, які здатні боротися зі злочинністю, можуть працювати в екстремальних умовах, бути психологічно витривалими, готовими до специфічної діяльності та здатні професійно виконувати покладені на них завдання. Психологія слідчого відображає його підготовку і можливості до перенесення важких слідчих буднів, які його чекають при виконанні слідчої роботи.

Ефективність застосування в роботі слідчого криміналістичних знань неможливо без застосування психологічних знань. Особливо є значущою роль судової психології в сфері слідчої тактики, в удосконаленні тактичних прийомів виконання слідчих дій².

У науковій літературі зазначається, що слідча робота належить до тих видів діяльності, успіх і навіть видатні досягнення в яких більше пов'язані із загальним високим розвитком особи, ніж із спеціальними здібностями³. Цілком можна погодитися з такою тезою. Високий розвиток особи слідчого дає більше різнопланових інформаційних моделей і можливостей у слідчій роботі. Відсутність їх – зменшення слідчих можливостей у пошуку нових, нестандартних моделей у слідчій діяльності і вирішення нестандартних ситуацій. Високий розвиток особи слідчого безпосередньо пов'язаний із психологічними особливостями слідчого. Психологічна сторона слідчої діяльності є стартовим елементом безпосереднього ставлення слідчого до своєї роботи, яку він виконує, як у стандартних ситуаціях, не вимагаючи пошуку нових підходів до своєї роботи, але знаючи як її вирішити вже з наявним запасом практичних знань і навичок, так і в нестандартних ситуаціях – з пошуком інноваційних підходів і нестандартного мислення.

Розпочинаючи процес збирання фактів, слідчий часто заздалегідь не знає кінцевого результату збору цих відомостей, не може створити подумки повну уявну модель події, що відбулася в минулому. Ця особливість пізнавальної діяльності призводить до істотних труднощів при зборі, відборі, оцінці отриманої інформації, до необхідності висунення і перевірки великої кількості найрізноманітніших версій стосовно природи і дійсної цінності тих або інших фактів, взаємозв'язку між окремими фактами⁴. Недолік інформації, необхідність вчинити певні дії в умовах дефіциту часу і нерідко в умовах активної протидії вимагають високої пластичності інтелекту слідчого, підвищеної продуктивності розумо-

вої діяльності⁵. Підвищення якісної праці слідчого неможливе без урахування індивідуальних особливостей його особистості та відповідності особистісних якостей об'єктивним вимогам даної професії⁶. Слідча діяльність є тією формою соціальної діяльності, що вимагає у слідчого максимальної психологічної підготовки і придатності для виконання і вирішення нестандартних ситуацій. Наявність у слідчого стійкої психологічної підготовки, стресостійкості, готовність до появи нестандартної ситуації, самостійне ухвалення відповідального рішення в критичній ситуації, інтуїтивне мислення, прогнозування – усе це є конкретними складовими слідчої діяльності.

Як зазначають науковці, діяльність слідчого під час розслідування кримінальних справ у багатьох випадках має характер психологічної боротьби з особою або особами, інтереси яких пов'язані із вчиненням злочину. При цьому успіх у такому протистоянні залежить, як правило, від професійного досвіду слідчого, його знань та навичок у галузі психології⁷.

При цьому можна виділити і деякі важливі психологічні особливості повторності у слідчій діяльності.

По-перше, психологічний підхід слідчого до роботи, що повторюється. Ця психологічна особливість зумовлена наступними обставинами. Зокрема, слідчий може виконувати як повторні слідчі дії, так і повторні процесуальні дії. У рамках однієї кримінальної справи він може виконувати повторно одну слідчу дію як з одним учасником кримінального судочинства, так і повторювати одну і ту само слідчу дію, але з різними учасниками (допит декількох підозрюваних, обвинувачених, потерпілих; відтворення обстановки і обставин події з декількома учасниками кримінальної справи, пред'явлення об'єкта для впізнання декільком особам). Слідчий може виконувати повторно як свою роботу, проведену ним раніше, так і роботу, яка була проведена іншим слідчим того самого слідчого підрозділу або іншим компетентним органом.

При виникненні необхідності повторно (додатково) виконати одну і ту само слідчу дію слідчий повинний вивчити протокол первинної слідчої дії, вивчити матеріали справи. Якщо ситуація, що виникла, вимагає додаткової інформації з конкретних питань, необхідно проконсультуватися у спеціаліста, а можливо, і забезпечити його присутність при проведенні повторної (додаткового) слідчої дії. Якщо первинну слідчу дію проводив інший слідчий, то доцільно проконсультуватися з ним як по слідчій дії, так і по кримінальній справі в цілому, дізнатися його думку, яку позицію раніше займав підозрюваний, обвинувачений, їх психологічну характеристику, їх ступінь конфліктності зі слідством тощо. Така підготовка дозволить слідчому професійно використовувати допустимі психологічні прийоми впливу на осіб, з якими він буде проводити повторні (додаткові) слідчі дії. Можна змінити тактику або застосувати інші технічні засоби.

Слідчому потрібно бути професійно активним і психологічно не втомлюватися, коли він буде проводити одні й ті самі слідчі дії з декількома учасниками кримінального процесу. Наприклад, такі практичні ситуації можуть виникати при розслідуванні злочинів, скоєних групою осіб або злочинною організацією; коли потерпілими у кримінальній справі є велика кількість осіб. При такій ситуації, коли йому необхідно провести підряд декілька одних і тих самих слідчих дій з різними особами, слідчий може просто психологічно втомитися при виконанні такої роботи. Психологічна втома слідчого може призвести до упущення важливих деталей у слідстві, до формального виконання однієї і тієї само слідчої дії з

декількома учасниками, прояву безініціативності щодо пошуку доказів. Надалі така проведена слідча робота може призвести до неякісного слідчого результату, допущення слідчих помилок та прорахунків. Для уникнення психологічної втоми потрібно до такої роботи готуватися, заздалегідь розробляти та готувати необхідні питання, оперативно корегувати їх у процесі виконання і отримання результату. Потрібно психологічно налаштовуватися до проведення однієї і тієї само слідчої дії з декількома учасниками. Не потрібно поспішати при проведенні однієї і тієї само слідчої дії з декількома учасниками при розслідуванні злочину. Необхідно вдумливо і творчо підходити до проведення повторно однієї і тієї само слідчої дії з кількома учасниками. Але, звичайно, у кожній ситуації слідчий повинний самостійно приймати більш раціональне рішення, виходячи з конкретної ситуації, що склалася на момент розслідування кримінальної справи.

У слідчій практиці внаслідок різних обставин і причин часто практикується передача кримінальної справи як від одного слідчого до іншого в межах одного слідчого підрозділу, так і від одного компетентного слідчого органу до іншого. У таких випадках психологічне ставлення слідчого до такої практики може містити позитивні й негативні чинники.

До позитивних можна віднести: 1) я зроблю цю роботу краще за мого попередника; 2) на раніше прийняті рішення попереднього слідчого дивитися критично, корегувати їх, приймати нові; 3) шукати допущені помилки та прорахунки, можливість їх виправлення, усунення тощо.

Негативними можуть бути: 1) небажання робити роботу після когось; 2) відсутність ініціативності; 3) формальне ставлення до справи, шаблонні дії тощо.

Аналізуючи слідчу практику, можна зробити висновок, що кожний слідчий на будь-яку ситуацію або проблему дивиться зі своєї позиції, по-своєму, а тому індивідуально, по-різному реалізує свій психологічний підхід до слідчої роботи, яка повторюється. А тому можна припустити, що буде доречно передавати кримінальні справи від одного слідчого до іншого, у випадках, коли розслідування по конкретній справі у конкретного слідчого зайшло у глухий кут, справа зупинена, на його переконання він використав усі свої можливості. Буде доречною така практика, коли кримінальні справи повертаються на додаткове розслідування і розслідування доручається іншому слідчому.

По-друге, психологію планування повторної роботи. Вважаємо, що слідчий повинний бути психологічно готовим до виконання повторної слідчої роботи. Це пов'язано з тим, щоб слідчого не застала така робота в психологічно невідготовленому стані. Він повинний себе готувати до повторної слідчої роботи, яка може його чекати на різних етапах проведення розслідування. Слідчий повинний при кожному розслідуванні кримінальної справи (особливо при розслідуванні багато-епізодних, скоєних групою осіб злочинів) планувати, що таку слідчу або процесуальну дію він може провести повторно з метою пошуку нових доказів, уточнення і доповнення тих, що існують. Психологічне налаштування слідчого до планування слідчої роботи повторно повинне ставитися в розумове завдання на першочергових етапах по розкриттю і розслідуванню кожної конкретної кримінальної справи. Він може (повинний) планувати, насамперед, можливість проведення будь-яких слідчих або процесуальних дій повторно, виходячи з наявної слідчої інформації, проведених слідчих дій, зібраних доказів. Слідчий на початковій стадії розслідування практично кожної кримінальної справи має в своєму розпорядженні мінімальну інформацію стосовно ситуації, що відбулася. Тому від здат-

ності слідчого планувати і прораховувати слідчі ситуації залежатиме і подальший розвиток обставин кримінальної справи з позитивним результатом для слідчої роботи. Планування повторної слідчої роботи повинне збігатися з його реальністю і можливістю виконання.

Багаторічний досвід, знання, навички та інтуїція, що ґрунтуються на обставинах справи, дозволять передбачити, спланувати досвідченому слідчому можливість вчасно провести повторні (додаткові) слідчі та процесуальні дії. А тому молодому слідчому не непотрібно забувати, що будь-яку слідчу роботу, проведену ним раніше, можливо, потрібно буде повторити по-іншому, з пошуком нестандартних дій з його боку, із залученням інших людських ресурсів, криміналістичних засобів і прийомів. Заздалегідь уявне планування можливого розвитку такої ситуації дозволить уникнути чинника раптовості для молодого слідчого. Якщо слідчий має можливість інтуїтивно прораховувати численні слідчі ситуації, що ґрунтуються на обставинах справи, то такі можливості дозволять слідчому бути у всеозброєнні, психологічно готовим до проведення одних і тих самих слідчих дій повторно (додатково) з пошуком як нових доказів, так і із завданням перевірки і доповнення наявних матеріалів, виключення суперечностей у них. Вважаємо, що при такій організації своєї роботи слідчий проводить профілактику власних слідчих помилок і прорахунків, а також має можливість до ліквідації ситуацій щодо не виконання певних дій в конкретний час.

По-третє, психологію виконання повторної роботи. Якісне виконання повторної роботи буде реалізовано при правильному плануванні такої роботи як в уявному прогнозуванні, так і у письмовій формі. Робота, що повторюється, повинна бути реальною і можливою для виконання, а також необхідною при аналізі всіх обставин справи. При виконанні повторної роботи повинна враховуватися специфіка виконання її вперше, якість її проведення і результат. Також враховується ризик і складнощі проведення такої роботи.

За результатами опитування 355 слідчих органів внутрішніх справ, податкової міліції, служби безпеки, прокуратури, яким було поставлено запитання, які слідчі дії по кримінальних справах, що перебували у провадженні та повернені на подальше розслідування їм найскладніше було проводити повторно: 30,1 % респондентів назвали слідчий огляд; 33,8 % – освідчення; 22,2 % – пред'явлення для пізнання; 11,0 % – очна ставка; 17,7 % – відтворення обстановки і обставин подій; 35,8 % – обшук.

Наведені цифри свідчать про те, що у слідчих при виконанні повторних слідчих дій виникають певні труднощі. Це є підтвердженням того, що слідчі внаслідок різних причин стикаються з певними проблемами при виконанні повторної роботи. Отримані дані вказують на необхідність розробити нові тактичні рекомендації, спрямовані на покращення повторних (додаткових) слідчих дій, для якісного проведення і тактики повторного слідства в цілому.

Слідчий у думках завжди повинний собі нагадувати, що зроблені прорахунки і упущення на різних етапах розслідування в майбутньому буде проблематично ліквідувати або виправити. При цьому істотна якість роботи слідчого полягає в його психологічній готовності до конструктивного мислення, можливості правильно моделювати свою діяльність і оперативно її корегувати.

Абсолютно очевидно, що при виконанні повторної роботи слідчі внаслідок об'єктивних і суб'єктивних причин звертаються за допомогою до певних суб'єктів, які, на їх думку, допоможуть їм реалізувати прийняте рішення.

За результатами опитування 355 слідчих органів внутрішніх справ, податкової міліції, служби безпеки, прокуратури на питання, чию допомогу Вони отримували при проведенні повторних слідчих дій, відповіді були такими: 50,7 % респондентів назвали колег по роботі; 32,7 % – керівництва слідчого підрозділу; 13,5 % – прокурора; 46,5 % – спеціаліста, експерта; 5,1 % – викладачів; 33,0 % зазначили, що використовують особистий досвід і знання.

У своїй роботі слідчі стикаються з проведенням повторних слідчих дій, про що свідчать наведені цифри. Очевидно, що проведення повторних слідчих дій вимагає від слідчого конкретних і нетипових підходів до виконання такої роботи, професійних навичок. Збіг специфічних ситуацій у повторній роботі, з якими слідчий не стикався в практиці, змушує його звертатися за допомогою до різних джерел інформації для проведення повторної роботи якісно. При цьому взаємодія слідчого із згаданими вище особами дозволяє досягти позитивних результатів у повторній слідчій роботі. Психологічний аспект такої взаємодії при виконанні повторної роботи дозволить слідчому не боятися виникнення повторності в роботі, виконувати її в сприятливих умовах та отримати якісний результат. Така допомога і підтримка в роботі сприятиме накопиченню практичного досвіду і професійних знань.

Отже, виконання слідчим роботи, що повторюється, повинна проходити з відчуттям бажання та наполегливості щодо отримання відповідного результату по справі. Відсутність такої – це крок щодо створення умов для виникнення негативних обставин.

1. *Клименко Н. И.* Криминалистические знания в структуре профессиональной подготовки следователя: Учеб. пос. – К.: Выща школа, 1990. – С. 22. 2. Там же. – С. 23. 3. *Будіянський М. Ф.* Психологія слідчої діяльності: Навч.-метод. посібник для студентів прокурорсько-слідчого факультету. – Одеса: Астропринт, 1999. – С. 7. 4. *Чуфаровський Ю. В.* Психология оперативно-розыскной и следственной деятельности: Учеб. пос. – М.: Изд-во Проспект, ТК Велби, 2004. – С. 144. 5. *Антонин Ю. М., Еникеев М. И., Эминов В. Е.* Психология преступника и расследование пре ступлений. – М.: Юристъ, 1996. – С. 179. 6. *Самойлов О. Є., Прудивус В. Ю., Душейко Г. О.* Юридична психологія для слідчого та дізнавача: опорні конспекти. – Запоріжжя: Запорізький юридичний ін-т МВС України, 1998. – С. 23. 7. *Юнацький О. В.* Особливості діяльності слідчого в умовах протидії розслідуванню злочинів // Вісник Запорізького юридичного інституту Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2009. – № 3. – С. 186.

О. І. ПОПОВЧЕНКО

НОТАРІУС ЯК УЧАСНИК ВІДНОСИН І ГАРАНТ ОХОРОНИ НОТАРІАЛЬНОЇ ТАЄМНИЦІ В СТАДІЇ ПОРУШЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ СПРАВИ

Розглядаються актуальні питання участі нотаріуса у кримінально-процесуальних відносинах на стадії порушення кримінальної справи, аналізуються норми кримінально-

© **ПОПОВЧЕНКО Олег Іванович** – кандидат юридичних наук, доцент кафедри правосуддя Київської державної академії водного транспорту ім. Петра Конашевича-Сагайдачного

Розділ 1. Теорія держави і права

<i>Тимошенко В.І.</i> Особистісна сторона протиправної поведінки	3
<i>Цимбалюк М.М.</i> «Буттєвість» права та онтологія правоосмислення	9
<i>Міма І.В.</i> Структура релігійних відносин	14
<i>Заморська Л.І.</i> Право як нормативна система соціального регулювання: інструментально-функціональний аспект	21
<i>Біржакова С.О.</i> Властивості права: поняття, значення, співвідношення з ознаками та якістю права	26
<i>Парацєвіна О.А.</i> Правова держава: формування нової цілісності	30
<i>Балакліцький А.І.</i> Суверенітет як сутнісна характеристика держави в контексті сучасних трансформаційних процесів	36
<i>Слободян В.Я.</i> Консервативна концепція державотворення В'ячеслава Липинського: соціофілософські та державницькі аспекти дослідження	43
<i>Лопушанський А.А.</i> Законотворача політика як особливий напрям правової політики (окремі аспекти)	49
<i>Ноздрін О.М.</i> Правове життя як цілісність	54
<i>Абрамович Р.М.</i> Принцип незворотності дії закону в часі у рішеннях Конституційного Суду України	61
<i>Бачинський Т.В.</i> Філософсько-правові та загальнотеоретичні аспекти правосвідомості: деякі дискусійні інтерпретації	67
<i>Балакліцький І.І.</i> Системно-ієрархічний характер форм і джерел права	72

Розділ 2. Історія держави і права

<i>Корновенко С.В.</i> Законотворача діяльність земельної комісії Особливої наради під головуванням О. Билимовича – В. Челіщева	80
<i>Кириченко В.С.</i> Довгострокове кредитування на українських землях Австро-Угорської імперії	85
<i>Бігун В.С., Семенюк І.Я.</i> Здійснення правосуддя в політичних судових процесах (філософсько-правові аспекти проблематики на прикладі судових процесів у Східній Галичині 1930-х років)	95
<i>Мартинюк О.В.</i> Радянська історіографія проблеми еволюції правового становища жінки в Україні (X – перша половина XVII ст.)	101
<i>Коритко Л. Я.</i> Міжнародне природоохоронне співробітництво в XIX ст. за участю Австро-Угорщини	107
<i>Дячук Л.В.</i> Особисті відносини подружжя за нормами ранньовізантійського права ...	112
<i>Николюк Д.А.</i> Екологічна функція Української держави: еволюція та перспективи розвитку	118
<i>Кіндюк Б.В.</i> Реорганізація управління лісовою галуззю УРСР у 1929–1934 рр.	125
<i>Руденко В.Б.</i> Розвиток поглядів на зловживання правом в цивільному процесуальному законодавстві України: історико-правовий аспект	131

Розділ 3. Конституційне право

Гасва Н.П. Право на свободу об'єднання в системі конституційних прав і свобод людини та громадянина	138
Антонов В.О. Проблеми правового забезпечення національної безпеки України	145
Черних С.М. Конституціональні аспекти теорії органу держави	150
Ліненко М.О., Вітик І.Р. Деякі аспекти застосування Службою безпеки України процедур, що обмежують права і свободи людини і громадянина	156
Чертков А.Н. Територіальні преобразования как процессы (на примере преобразования муниципальных образований в России)	161
Словська І.С. «Година запитань до Уряду» як форма реалізації контрольної функції парламенту України	167
Баранов О.А., Брижко В.М. Проблеми становлення інформаційного права та інформаційного законодавства України	174
Безубов Д.О. Дефініція безпеки в Конституції України	180
Волощук О.Т. Поняття форми правління: від античності до сучасності	186
Кадук Т.Д. Поняття та сутність парламентського контролю	193
Петришина-Дюг Г.Г. Поняття та етапи інституціоналізації політичних партій в Україні	199
Стрільчук В.А. Розумна періодичність проведення чергових виборів в Україні: поняття та особливості встановлення	204
Теслицький А.М. Діяльність громадських організацій України у сфері трудових правовідносин	211
Царук Л.С. Право на одночасні мирні зібрання та контрзібрання в Україні	216

Розділ 4. Адміністративне право

Кравчук О.О. Державна власність як матеріальна основа діяльності держави в сучасних умовах: деякі питання ефективності управління	220
Ониськів Ю.В. Сутність митних правовідносин: проблеми сучасної інтерпретації	227
Суббот А.І. Безпека правоохоронних органів та особиста безпека їх співробітників ...	232
Баклан О.В. Адміністративно-правове забезпечення створення та функціонування спеціальних (вільних) економічних зон	238
Печуляк В.П. Теоретико-правові питання визначення предмета лісового права	243
Бригінець О.О. Декриміналізація національного законодавства та формування фінансової безпеки держави	250
Коцовська О.Л. Зміст та сутнісні ознаки адміністративно-правової охорони прав споживачів	255
Мамай К.В. Організація охорони громадського порядку та безпеки під час проведення масових заходів	263
Починок К.Б. Адміністративна відповідальність за порушення законодавства в галузі стандартизації та сертифікації	268

Розділ 5. Цивільне, підприємницьке, господарське та трудове право

Крутов В.В., Мікуліна М.М. Тероризм як загроза особистій безпеці	275
Москаленко О.В. Забезпечення рівня життя, не нижчого за прожитковий мінімум, як принцип загальнообов'язкового державного соціального страхування	279
Шумна Л.П. Соціальні послуги: спроба визначити правову природу	284
Філик Н.В., Молодід В.Ю. Інтернет-сайт як особливий об'єкт авторсько-правового захисту	288

<i>Костюк В.Л.</i> Зміст правосуб'єктності трудового колективу: проблеми та напрями вдосконалення	294
<i>Шимон С.І.</i> Передача товару, фікційна традиція та правова фікція у правовідносинах з купівлі-продажу майнових прав	300
<i>Хорт Ю.В.</i> Аналіз законодавчих змін щодо маніпулювання цінами на фондовому ринку України	306
<i>Сімутіна Я.В.</i> Дефектність юридичних фактів у трудовому праві	312
<i>Кульченко О.В., Венгуренко О.В.</i> Передумови виникнення інституту легалізації відносин фізичних осіб з нетрадиційною сексуальною орієнтацією	318
<i>Харченко Г.Г.</i> До питання закріплення принципів речового права у законодавстві України	324
<i>Рудник Т.В., Кметик Х.В.</i> Проблеми правового регулювання відносин інтелектуальної власності в Україні	330
<i>Подоляк С. А.</i> Неукладений господарський договір: проблеми та шляхи подолання ..	334
<i>Трунова Г.А.</i> Страховий соціальний ризик в системі загальнообов'язкового державного соціального страхування	340
<i>Синчук С.М.</i> Проблеми галузевої належності відносин недержавного соціального забезпечення	344
<i>Короєд С.О.</i> Характеристика цивільної процесуальної форми захисту прав	349
<i>Гончарова К.В.</i> Правовий статус державних органів – суб'єктів трудового права	354
<i>Карнаух Т.П.</i> Співвідношення прав юридичних і фізичних осіб у конституційному і цивільному праві	360
<i>Скіпенко Р.Е.</i> Законодавче забезпечення розвитку накопичувальної системи пенсійного страхування	366
<i>Хименко О.А.</i> Відносини з організації та управління працею як складова предмета трудового права	371
<i>Девізорев Д.С.</i> Значення принципу свободи праці при укладенні трудового договору ..	375
<i>Богданюк Я.А.</i> Етапи розвитку законодавства України про переведення на іншу роботу	380
<i>Кіт О.І.</i> Теоретичні аспекти використання актів Європейського суду з прав людини як джерел трудового права України	386
<i>Бойко А.О.</i> До питання про обов'язковість укладення договору про завдаток	392
<i>Уцянівська Л.В.</i> Правові проблеми припинення об'єднань громадян в Україні	399
<i>Гаєвая О.В.</i> Щодо визначення розміру мінімальної заробітної плати	404
<i>Куліцька С.В.</i> Проблемні питання забезпечення виконання зобов'язань за попереднім договором купівлі-продажу нерухомого майна	409
<i>Кохан М.С.</i> Деякі аспекти застосування пільг та переваг як форм заохочення до сумлінної праці	416
<i>Аркатов Я.А.</i> Загальнообов'язкове державне медичне страхування: реалії та передумови запровадження в Україні	421
<i>Кафарський О.В.</i> Законодавче забезпечення господарських відносин у сфері сільського туризму	425

Розділ 6. Фінансове та банківське право

<i>Гетманцев Д.О.</i> До питання визначення предмета фінансово-правового регулювання (на прикладі правовідносин банківської таємниці)	432
<i>Гедзюк О. В.</i> Фондовий контроль як вид фінансового контролю	439

Розділ 7. Аграрне, екологічне та земельне право

<i>Костяшкін І.О.</i> Окремі теоретико-методологічні аспекти соціальної функції права власності на землю в Україні	445
---	-----

Бугера С.І. Організаційно-правові питання реалізації сільськогосподарської продукції та забезпечення її якості	452
Сидор В.Д. Роль земельного законодавства у формуванні реалізації земельної політики України	457
Мілімо Л.В. Становлення та перспективи розвитку земельних відносин в Україні ...	462
Макаренко О.Ю. Земля як об'єкт використання для надкористування	467
Манжук І.В. Міжурядові угоди України про співробітництво у сфері забезпечення ядерної безпеки	471
Кондратьєва К.А. Правове регулювання забезпечення екологічної безпеки в діяльності тваринницьких комплексів в Україні	476
Смоєв К.О. Проблеми рекультивації земель гірничодобувної промисловості	482

Розділ 8. Кримінальне право, кримінальний процес та криміналістика

Мінченко С.І. Євроінтеграційні процеси в Україні: проблеми удосконалення законодавства щодо забезпечення прав людини в діяльності правоохоронних органів ...	488
Дирдін М.С., Потомська Н.А. Психологічні основи повторності слідчої діяльності	494
Поповченко О.І. Нотаріус як учасник відносин і гарант охорони нотаріальної таємниці в стадії порушення кримінальної справи	499
Гриньків О.О. Участь громадських організацій у забезпеченні безпеки учасників кримінального судочинства	506
Чичиркіна С.П. Подолання протидії розслідуванню службового підроблення	512
Міценко М.О. Кримінально-правова охорона культурних цінностей в історії українського законодавства	518
Савицька С.Л. Деякі гарантії охорони адвокатської таємниці у кримінальному процесі	524
Назарук О.І. Прокурорський нагляд за додержанням вимог законів щодо відшкодування шкоди, заподіяної злочином в Україні та за її межами	528

Розділ 9. Міжнародне право і порівняльне правознавство

Короткий Т.Р. Міжнародне право охорони морського середовища як підгалузь міжнародного права навколишнього середовища	534
Тропін З.В. Міжнародно-правові засади вирішення транзитних спорів за договором до Енергетичної Хартії як основа забезпечення енергетичної безпеки України	542
Грінченко О.О. Правове регулювання зовнішніх зносин СС – США в сфері безпеки та оборони	548
Степелях О.С. До питання становлення інституту міжнародної космічної безпеки ...	554
Василенко О.С. Уніфікація правил електронної комерції в рамках Конвенції ООН про використання електронних повідомлень в міжнародних договорах	563

Розділ 10. Політичні науки

Співак В.М. Глобальне управління: проблеми та перспективи формування	570
Вітман К.М. Перші кроки реформування моделі етнонаціональної політики України	576
Ярова Л.В. Особливості проведення соціальної політики у постфранкістській Іспанії ...	583
Монолатій І. С. Генеза етнічного каталізатора політичної мобілізації (на прикладі Австрійської імперії)	588
Пережуда С.В. До питання про теоретико-методологічні засади дослідження виконавчої влади	598

<i>Берега А.В.</i> Підходи міжнародних організацій до оцінки ефективності публічного управління	605
<i>Денисюк С. Г.</i> Страх як специфічна форма корекції взаємодії суб'єктів політичної комунікації	610
<i>Постол О.С.</i> Партийна позаідеологічність в Україні як відображення лобістської політичної культури та політичної активності	616
<i>Чижова О.М.</i> Взаємозв'язок політики, економіки та прагматизму	622
<i>Хома Н.М.</i> Проблеми концептуалізації поняття «соціальна держава»	629
<i>Згурська В. Л.</i> Роль аналітичних центрів у трансформаційних процесах	635
<i>Федорук А. Л.</i> Світосистемне конструювання в умовах глобалізації	639
<i>Матвієнко А.С.</i> Реформа адміністративно-територіального устрою в Латвії	645
<i>Юрлов М.М.</i> Політико-правовий статус спеціалізованих установ ООН	652
<i>Котова Л.В.</i> Опозиційна діяльність як показник дотримання демократичних принципів	658
<i>Бойчук І.В.</i> Форми, методи та способи впливу засобів масової інформації на політичну свідомість громадян України	664
<i>Панкулич Л.А.</i> Децентралізація владних повноважень як визначальний чинник реформування адміністративно-територіального устрою Франції	670
<i>Яфонкіна І.П.</i> Актуальні проблеми правового регулювання освіти в Україні	676
<i>Федчик Ю.Ю.</i> Концептуальні засади дослідження сучасного електорального простору	681
<i>Шушлебін Ю.М.</i> Особливості мовної політики у країнах Європейського Союзу (на прикладі Ірландії та Фінляндії)	686
<i>Проноза І.І.</i> Об'єктивні (психологічні) причини тероризму як суспільно-політичного явища	692
<i>Масич В.В.</i> Особливості реалізації права на мирні зібрання в Україні	697
<i>Федорук П. І.</i> До питання про геополітичні цінності сучасної України	701
<i>Криволава М.З.</i> Центральна Азія як зона перетину інтересів конкуруючих держав: перспективи суперництва та взаємодії	705

Розділ II. Рецензії

<i>Шемчученко Ю.С., Оніщенко Н.М.</i> До питання про проблеми сучасного праворозуміння	710
<i>Кузьменко В.В.</i> Новий напрям в юридичній науці – історія українського лісового законодавства	712
<i>Діхтієвський П.В.</i> Новий погляд на адміністративне право як навчальну дисципліну	713

ДЕРЖАВА І ПРАВО
ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

Юридичні і політичні науки

Випуск 54

Науковий редактор *І.О. Кресіна*
Художнє оформлення *В.С. Жиборовського*
Верстка *Г.П. Кондрашина*

Підп. до друку 21.12.2011. Формат 60 × 84/16.

Папір офс. Гарнітура Times. Друк офс.
Обл.-вид. арк. 61,6. Ум. друк. арк. 41,85. Наклад 200 прим.

Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України
Київ, вул. Трьохсвятительська, 4
тел. 279-73-96, факс 278-54-74

Свідоцтво про реєстрацію № 2552/28 від 04.04.2003.